

De militaire geschiedenis

door J. KARBAAT, *Majoor-Arts, Commandant Afdeling Geneeskundige
Dienst van de Troepenmacht in Suriname*

In de commerciële en koloniale worsteling tussen Nederland en Engeland, die bekend staat als de 2e Engelse Oorlog van 1665 tot 1667, zond Francis Willoughby, gouverneur van Barbados een roofexpeditie uit van Barbados tegen de Nederlandse handelsposten in West-Guyana en Tobago. Deze veroveringen lokten een tegenzet uit van de Zeeuwse Admiraliteit, die drie grote en een aantal kleine schepen onder bevel van Abraham Crijnssen uitzond, met de opdracht Engeland in de Amerikaanse koloniën te bevechten. Aan boord bevonden zich ongeveer 500 matrozen en 225 soldaten, deze laatsten onder bevel van de kapiteins J. Lichtenberg en Maurits de Rama.

Toen Crijnssen op 15 februari 1667 met zijn vloot de Surinamerivier bereikte, had hij door toevallige omstandigheden een aantal strategische voordelen. Een grote epidemie van onbekende aard had in 1665 en 1666 de bevolking van de kolonie zo geteisterd, dat er nauwelijks 100 weerbare mannen onder de kolonisten te vinden waren. Verder heerste er een smeulende ontevredenheid tegen Willoughby's beleid, zodat gouverneur William Byam ook met ontrouw te maken kreeg. Het fort bij Paramaribo, dat de kolonie tegen buitenlandse aanvallen moest beschermen, was nog niet geheel voltooid. Behalve bovengenoemde 100 Europese militairen waren er nog 60 weerbare negers in gelegerd. De bewapening bestond uit 12 kanonnen.

Crijnssen liet op 17 februari 1667 het fort door 4 fregatten 3 uur lang beschieten. Dank zij de laagte der muren, konden zij over de naar de rivier gekeerde borstwering heen, de binnenzijde van de muren aan de landzijde onder vuur nemen. Hierdoor was het voor de Zeeuwse soldaten niet moeilijk van de landzijde het fort binnen te dringen en te veroveren. De Engelsen kregen vrije aftocht. De 60 negers werden door de Zeeuwen behouden en de kolonisten moesten 100.000 pond suiker (d.i. f 10.000) brandschatting betalen. Bij het vertrek van de schepen liet Crijnssen 125 man en 15 kanonnen achter, onder bevel van kapitein De Rama, ter bezetting van het fort, waaraan de naam Zeelandia gegeven werd. Maurits de Rama werd tevens gouverneur van Suriname.

In oktober 1667, d.w.z. na de Vrede van Breda werd het fort en daarmee geheel Suriname door een groep Engelsen heroverd en De Rama

gevangelijk naar Barbados gevoerd. De Hollandse verliezen bedroegen 54 man aan doden en gewonden.

Het volgend jaar verscheen Crijnssen opnieuw in Suriname, ditmaal met 300 voetknechten. Hij nam het fort op 1 mei 1668 weer in bezit en vervulde tot 16 februari 1669 het gouverneurschap. Bij zijn vertrek liet hij weer een aantal voetknechten achter, ditmaal onder bevel van luitenant-kolonel Philip Julius Lichtenberg. Deze commandant werd eveneens tevens gouverneur van Suriname. De kosten van de expedities bedroegen respectievelijk ongeveer f 127.000 en f 154.000.

Door ziekten en gevechten met Indianen leed dit groepje soldaten vele verliezen. Volgens een opgave in 1675 van de Commandant der Troepen, tevens gouverneur van Suriname, de kapitein Pieter Versterre, had de Troepenmacht op dat moment de volgende sterkte: een kapitein, 2 luitenanten, een vaandrig, een commies, 4 sergeanten, een chirurgijn, een constabel, een timmerman, drie korporaals, een geweldiger en 99 soldaten.

In 1679 kwam een groep Indianen in opstand; zij bezetten de oostelijke oever van de Surinamerivier. Hiertegen was dit groepje militairen niet opgewassen, daarom zonden de bewoners van Suriname een smeekbrief aan de Algemene Staten van de Republiek om 300 man als bijstand te zenden. In deze brief schreef men dat er maar ongeveer 50 soldaten aanwezig waren, in werkelijkheid was de sterkte op 1 januari 1680: 116 man, inclusief officieren. De admiraliteit van Zeeland nam de kosten van het vervoer op zich van de ongeveer 150 man die gezonden werd.

In het octrooi van de in 1675 opgerichte 2e West Indische Compagnie stond, dat zij verplicht was forten op te richten, die te onderhouden en te bemannen ter bescherming van de koloniën en de bewoners ervan, terwijl ook de kosten voor soldij, geschut, munitie e.d. ten laste van de eigenaren in Nederland zouden komen. Toen Zeeland dan ook in 1682 Suriname aan de West Indische Compagnie verkocht, werden de Zeeuwse Troepen teruggeroepen.

Na stichting van de Geootroyeerde Sociëteit van Suriname (31 mei 1683) ging de verdedigingsplicht over op de eigenaren van de Sociëteit. Vanaf die tijd tot 1795 toen de Sociëteit

opgeheven werd en de Republiek ten onder ging kan men 4 soorten troepen in Suriname onderscheiden:

1. *Sociëteitstroepen*. Andere namen ervoor zijn militie en staande armee vrijwilligers. Dit zijn door de Sociëteit betaalde, meest uit Nederland afkomstige vrijwilligers.
2. *Staatse troepen*. Dit zijn tijdelijk uit Nederland uitgezonden hulpstroepen, deel uitmakende van het Staatse leger. De kosten van uitzending en verblijf werden meestal grotendeels op de bewoners van de kolonië verhaald.
3. *Koloniale troepen*. Dit zijn door de kolonie op eigen kosten en op eigen gezag aangenomen hulpstroepen.
4. *Gewapende burgerij*, meestal schutterij genoemd.

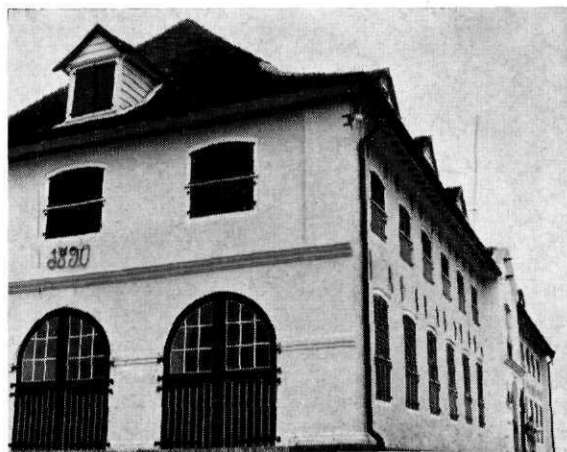
De taak van de Troepenmacht is altijd geweest: het verdedigen van de kolonie tegen buiten- en binnenlandse vijanden en het handhaven van orde en rust.

De Sociëteit was een commerciële instelling met het doel winst te maken. Derhalve hebben de eigenaren steeds getracht op de post verdediging te bezuinigen. De verdedigingswerken werden verwaarloosd, de aangeworven manschappen waren meest van slecht gehalte, grotendeels uitvaagsel uit vele landen. De officieren waren vaak door ziekte of te hoge leeftijd ondeugdelijk en zij hadden meestal beneden de rang van officier in buitenlandse legers gediend.

De Sociëteit begon veelbelovend. Gouverneur Cornelis van Aersen van Sommelsdijck kreeg in 1683, vóór zijn vertrek naar Suriname, toestemming 3 compagnieën à 100 man met daarbij 3 kapiteins, 2 luitenants, 2 onderluitenants, 1 vaandrig en 2 sergeanten mee te nemen. Hij mocht de officieren zelf kiezen. Met de reeds in Suriname aanwezige compagnie onder kapitein Laurens Verboom kreeg Van Sommelsdijck dus de beschikking over een bataljon van 4 compagnieën. Verboom werd commandeur der troepen.

Gouverneur Van Sommelsdijck arriveerde op 24 november 1683 in Suriname. Na afloop van de kleine regentijd stuurde hij op 25 januari 1684 een expeditie uit van 3 vaartuigen, 8 corjalen en 284 Europeanen. Deze patrouille, die 10 weken duurde, was tegen de Indianen langs de Surinamerivier gericht. Er werden 30 Indianen gedood, 16 gevangen genomen en 14 dorpen verbrand. Tevens waren er 13 deserteurs bij de militairen, hiervan werd er 1 opgehangen en 3 werden geharquebuseerd. In een brief van 13 april 1684 aan de directeur verzoekt Van Sommelsdijck de gestorven, gesneuvelde en geëxecuteerde soldaten te vervangen.

In de volgende jaren organiseerde hij ook langs de Saramacca en Coppengerivier soortgelijke tochten, daarna sloot hij vrede met de

Vroeger een kazernegebouw, gelegen op het terrein van het fort Zeelandia, thans departementsgebouw

Indianen, waarbij hij een dochter van de hoofdman der Cariben als vrouw accepteerde ter bezegeling van het verbond.

Achter zijn rug klaagden de soldaten bij de directeurs dat ze te weinig rantsoenen kregen. Van Sommelsdijck ontkende dit ten stelligste en verklaarde dat ze zoveel kregen, dat ze er zelfs nog van verkochten. Dit laatste verbood hij hun.

Na vrede met de verschillende Indianenstammen gesloten te hebben, zond Van Sommelsdijck in 1687 een patrouille uit ter sterkte van 1 officier en 3 soldaten teneinde het meer van Parima op te sporen. Parima is een legendarisch goudmeer. Eerst in 1689 keerde deze patrouille, uiteraard onverrichterzake, terug.

Ingevolge resolutie van 20 juli 1684 van de Algemene Staten, waarom Van Sommelsdijck overigens zelf gevraagd had, konden misdadigers en tuchthuisboeven uit Nederland als militair naar Suriname worden gezonden.

Stagnatie in de aanvoer van levensmiddelen en de opdracht zware lichamelijke arbeid te verrichten gevoegd bij het slechte moreel van de troepen maakten dat er juli 1688 een oproer onder de militie uitbrak. Van Sommelsdijck en commandeur Verboom werden door een groep oproerkraaiers vermoord. De gewapende burgerij dempte het oproer. Drie oproerlingen werden geradbraakt, 8 opgehangen, de overige 60 belhamels in groepjes van 5 à 6 naar Nederland teruggezonden.

De militie bleef rumoerig en vrijwel onbruikbaar. Toen het volgend jaar (6 mei 1689) een Franse vloot van 9 schepen voor Paramaribo verscheen met het doel de stad te plunderen, was het niet de militie doch de gewapende burgerij, die de aanval af sloeg. Vooral een Joodse afdeling onder kapitein Nassy onderscheidde zich.

De Algemene Staten verbonden zich om Suriname te helpen door van elk van hun compa-

niëen een man naar Suriname uit te zenden en de kosten hiervan te dragen. Alleen Friesland gaf tevoren te kennen hieraan niet te zullen meedoen en Utrecht is deze verplichting nimmer nagekomen. Overigens is het te betwijfelen of de man of het bedrag altijd te bestemder plaats aankwam. Op 2 maart 1752 werd deze „man voor Suriname” afgeschaft en vervangen door een subsidie van f 38.600 per jaar aan Suriname, welke post daarna gedurende 40 jaren jaarlijks op de Staten van Oorlog bleef drukken. Dit bedrag was bestemd voor het onderhouden van 200 musquetiers.

Op 8 juni 1712 moest de gewapende burgerij weer een Franse aanval afslaan. De bevolking van de kolonie eiste dat de directeuren 600 man militie naar de kolonie zouden zenden en hen onderhouden. Dit gebeurde echter niet, waardoor het kleine groepje militie en de gewapende burgerij onder commandeur François Anthony de Rayneval spoedig de tegenstand moesten opgeven toen op 8 oktober 1712 een Franse vloot van 38 schepen met 3000 soldaten aan boord voor Paramaribo verscheen. De kolonie moest een brandschatting van ruim f 747.000 opbrengen. Dit bedrag werd naar rato over de kolonisten omgeslagen. Velen hielden zich armer dan ze waren door een deel van hun slavenbezit in de bossen te verbergen.

Vele van deze slaven keerden niet meer terug, doch voegden zich bij de Marrons, die reeds vanaf het begin der 18e eeuw overvallen op de plantages pleegden.

Hiertegen en tegen de buitenlandse vijanden zouden de directeuren in Suriname 4 compagnieën op de been houden. In 1749 werd dit besluit weer eens door de Algemene Staten bekrachtigd. In oorlogstijd zouden de compagnieën inclusief de officieren 100 man tellen, in vredes-tijd 75 man. Van deze 300 man verbleven er totaal ruim 100 in Paramaribo en Fort Nieuw Amsterdam, de overige waren in groepjes van 1 tot 5 of meer over Suriname verspreid. De artillerie werd in 1699 afzonderlijk georganiseerd. De sterkte is onbekend tot 1751, waarop ze 2 officieren en 54 minderen bedroeg.

In 1750 kreeg gouverneur mr. J. J. Mauricius moeilijkheden met een aantal plantage-eigenaren. Met goedkeuring van de Algemene Staten zond stadhouder Willen IV een regiment Staatse Troepen onder Generaal-Majoor H. E. baron Von Spörcke naar Suriname teneinde de gouverneur te steunen. Deze troepen waren uit de Nederlandse garnizoenen gelicht. Het was de bedoeling 600 man te zenden, doch er kwamen er maar 392, waaronder 44 officieren. Zij arriveerden tegen eind 1750 op 3 schepen in Paramaribo. De militairen van dit regiment hadden veel moeilijkheden met de militie, terwijl zij door ziekte

en sterfte snel in aantal achteruit gingen. De kolonisten stelden geen prijs op hun komst, daar zij 1/4 van de kosten moesten betalen, waartegen weer een hoofdgeld geheven werd.

In 1753 bepaalden de directeuren dat, ten gevolge van de strijd tegen de weglopers, de militie voortaan een sterkte zou hebben van 2 bataljons van 6 compagnieën à 100 man, terwijl de compagnie artilleristen ter sterkte van 56 man bij de Troepenmacht aanwezig zou blijven. De kosten zouden voor 50% door de Sociëteit en voor 50% door de ingezetenen worden gedragen. De bevolking wilde echter dat de Sociëteit alles betaalde, daar zij ingevolge artikel 27 van haar Octrooi hiertoe verplicht was. Men had de troepen echter te hard nodig om ze weg te sturen.

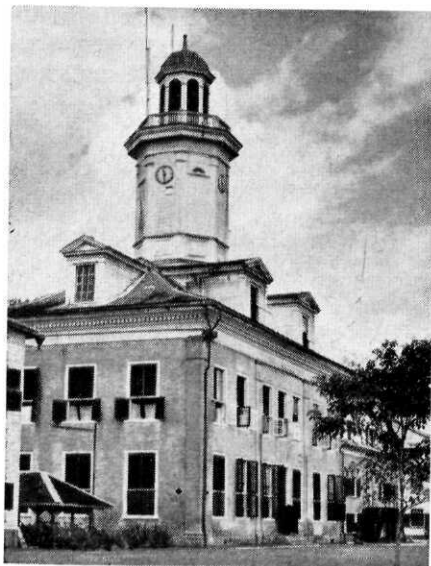
Een deel van het regiment van Von Spörcke ging hierna over naar de militie, terwijl ongeveer 100 man in 1755 naar Nederland terugkeerden.

Ondanks deze versterking bleven de weglopers plantages aanvallen, onder meer in 1757 en 1763; in 1770 bouwden zij vlak bij Paramaribo een kamp. Gouverneur J. Nepveu wilde in verband met de strijd tegen de weglopers over meer troepen beschikken. Daarom richtte hij in 1770 een Korps Vrijnegers op ('s Lands Vrijkorps) bestaande uit alle kleurlingen en vrije negers, van 14 tot 60 jaar, die in de kolonie aanwezig waren.

In 1772 kocht het bestuur van de kolonie 300 slaven aan en formeerde hiermee een korps Jagers, onder bevel van Luitenant-Kolonel P. Stoelman. Bovendien vroeg gouverneur Nepveu versterkingen aan de Algemene Staten. Dit werd aanleiding tot een expeditie van 800 man Staatse troepen onder de Zwitserse Kolonel L. Fourgeoud. Deze kolonel had tien jaar eerder al eens een opstand in Berbice gedempt, zodat hij geen onbekende in dit gebied was. Op dat moment waren er 2300 militairen in de kolonie. Over de reis naar Suriname, de ontvangst, de acties en de toestanden tijdens deze veldtocht is veel bekend doordat een van de Kapiteins, J. G. Stedman, er een boek over schreef. Dit boek werd in verscheidene talen uitgegeven.

Stedman schrijft, dat men in Guyana's bossen alle patrouilleleden achter elkaar op één rij moet laten lopen, dit noemt hij de Indiaanse linie. Zo'n patrouille dient uit 60 militairen en 20 slaven te bestaan, met een voorhoede, een hoofdtroep, een achterhoede en een staart. In de hoofdtroep moet een chirurgijn meelopen.

Ten gevolge van de acties, maar in het bijzonder door vele ziekten, leed de expeditie vele verliezen aan mensenlevens, waardoor de activiteiten spoedig moesten worden gestaakt. In de jaren 1775 en 1776 arriveerden er nog 830 man versterkingen, waarbij de Kolonel Siborg. Hiermee werd nog een laatste tocht gemaakt waarbij

*Vroeger o.a. gebruikt als stadhuis, thans
Departement van Financiën*

de weglopers over de Marowijne naar Frans gebied werden verdreven. In 1777 en 1778 vertrokken de overlevenden weer naar Nederland, in totaal 125 man. Er was echter ook een aantal mensen binnen de kolonië afgezwaid.

Stedman schrijft, dat er verscheidene goede officieren bij de expeditie waren, maar dat de kwaliteit en discipline van de soldaten beneden alle peil was, hoewel velen goede vechters waren. Zij vormden het uitschot van vrijwel elke natie en waren naar leeftijd, lichaamsbouw en ras zeer verschillend. De soldaten van het Korps Jagers, die later naar de kleur van hun hoofdbedekking Roodmutsen genoemd werden, hadden daarentegen een hoog moreel, omdat ze als slaaf reeds aan discipline gewend waren. Bovendien verdroegen zij het klimaat uitstekend. Hij schat de gevechtswaarde van één Jager gelijk aan die van 6 Europese militairen.

In 1776 wist gouverneur Nepveu, tegen de zin van Kolonel Fourgeoud, door te drijven, dat er tegen de aanvallen der weglopers een keten van posten rond het in cultuur gebrachte deel van de kolonie werd aangelegd. In 1778 kwam dit cordon gereed. De posten waren door opengekapte stroken, met een totale lengte van 94 km, verbonden. Deze linie eiste 24 officieren, 24 oppassers, 44 sergeanten, 68 korporals en 960 soldaten aan bemanning. Toch heeft dit cordon de kolonie beter tegen de Marrons beschermd dan de expedities.

In 1789 leden de Bonninegers, een weglopersstam, een nederlaag op Stoelmanseiland.

Tot 1795, toen de Bataafse Republiek eigenaar werd van de kolonie bevonden zich steeds 2 à 3 infanterie bataljons milite in Suriname alsmede 1 compagnie artillerie van 166 minderen

en 6 officieren. Uit een sterktestaat van 1791 blijkt dat de 3 bataljons een sterkte hebben van 393, 386 en 396 officieren en minderen. In 1795 waren er 3 bataljons van elk 1 compagnie grenadiers en 4 compagnieën fuseliers. Bovendien 2 compagnieën artillerie.

Van 1799 tot 1802 stond Suriname onder Engels protectoraat. Bij de Vrede van Amiens in 1802 kreeg de Bataafse Republiek Suriname terug. In Nederland werden 4 West-Indische Jagerbataljons van elk 8 compagnieën opgericht. Zij kregen de volgnummers 5 t/m 8 van de Nederlandse Landmacht. Voorts werden er 4 artillerie compagnieën en een genie compagnie voor de dienst in Suriname opgericht.

Het vijfde bataljon en de helft van het 8e zijn in 1802 naar Suriname verscheept. De leden van 't Lands Vrijkorps werden in 1803 over deze bataljons verdeeld.

In 1804 vielen de Engelsen de kolonie weer binnen en namen haar in bezit. Alleen de bezetting van het fort Leyden vocht. De jagerbataljons gingen terug naar Nederland.

Bij de Vrede van Parijs op 20 november 1815 werd Suriname aan de Koning van Noord- en Zuid-Nederland toegewezen.

Reeds in januari 1815 werden in Nederland twee jagers bataljons opgericht voor West-Indië. Zij kregen de volgnummers 10 en 11 van de Nederlandse Landmacht. In verband met de ontvluchting van Napoleon moesten zij als „Indiaanse Brigade" eerst in Europa helpen.

Ook werd in 1815 een artillerie bataljon voor West-Indië opgericht. Tot 1819 verbleven 8 compagnieën van het 10e en 4 van het 11e bataljon plus 2 compagnieën artillerie in Suriname. In dat jaar werden deze twee bataljons omgenummerd tot 27 en 28. In 1821 werden deze twee bataljons samengevoegd tot het 27e met een sterkte van 9 compagnieën, waarvan er 7 in Suriname zouden verblijven. Het artilleriebataljon werd een veldartilleriebataljon waarvan voortaan 1 van de 2 compagnieën in Suriname zou verblijven.

In 1832 werd de sterkte van het 27e bataljon teruggebracht tot 5 compagnieën waarvan er 3 in Suriname zouden verblijven. In 1846 werd de samenstelling van het bataljon op 4 compagnieën gesteld, geheel in Suriname te verblijven. In totaal 34 officieren (inclusief officieren van gezondheid) en 668 minderen.

Vanaf 1868 maakte de Troepenmacht in Suriname geen deel meer uit van het Nederlandse leger. De kosten van de verdediging kwamen voortaan niet meer ten laste van het Ministerie van Defensie maar van het Ministerie van Koloniën. Suriname kreeg 2 compagnieën infanterie

en 2 compagnieën artillerie. De commandant der Troepen was een Majoor, de sterkte was 18 officieren en 618 minderen. De bepalingen van het KNIL werden voor deze troepen van kracht.

In 1873 werd de artillerie een detachement van 1 officier en 40 minderen; in 1902 werd de artillerie opgeheven. De Troepenmacht telde in 1902 1 majoor, 14 officieren en 370 minderen. De officieren waren meest gedetacheerde Nederlandse, na 1904 werden er uitsluitend KNIL officieren naar Suriname gedetacheerd. In 1907 werd de sterkte van de Troepenmacht teruggebracht tot 1 compagnie met 1 kapitein, 6 officieren en 292 minderen. Als de organieke aantallen niet door Nederlandse vrijwilligers uit de koloniale reserve bereikt konden worden, werden buitenlanders of Surinamers aangenomen. In 1915 werd de sterkte tot 234 minderen teruggebracht. Deze sterkte bleef zo tot 1931. In dat jaar werd de sterkte bepaald op 4 officieren, 1 officier van gezondheid en 200 minderen.

In de eeuw, voorafgaande aan de 2e wereldoorlog deed de Troepenmacht voornamelijk politiedienst. Regelmatig werden patrouilles voor machtsvertoon het binnenland ingezonden. In Nickerie en Albina werden detachementen gelegerd. Het detachement in Nickerie werd op 17 september 1907 opgeheven en vervangen door een politiepost. Daar de goudvelden aan de Lawa regelmatig ongewenst bezoek kregen van Franse deporté's werd daar in 1912 een post gesticht en in de jaren 1914 t/m 1928 werden regelmatig langdurige patrouilles van 20 tot 35 man erheen gezonden.

In 1924 werd onder toezicht van militairen door gevangenen begonnen met de aanleg van een weg van Moengo (bauxietmijn van de Alcoa) naar Moengotapoe, welke weg later naar Albina verlengd werd. Hierdoor werd het mogelijk binnendoor naar Albina te reizen. Moengo had eveneens last van Franse deporté's, derhalve werd de politiedienst daar opgedragen aan een sergeant en 6 tot 12 fuseliers. Dit duurde van 1925 tot 1931.

Herhaaldelijk werden onlusten onder de creolen in de stad (bv. 1911, 1931) en Aziatische immigranten op diverse ondernemingen onderdrukt (bv. in 1925 Mariënborg en in 1926 en 1927 op Waterloo).

Herhaalde malen gingen in Nederland stemmen op om de Troepenmacht, die toch vrijwel niets anders deed dan politiediensten verrichten, uit bezuinigingsoogpunt maar geheel op te heffen en te vervangen door een klein Korps Marechaussee. Na instelling van een commissie van onderzoek in 1911 kwam de toenmalige Minister van Koloniën in 1915 tot de conclusie, dat in Suriname een, zij het kleine, militaire macht niet kon worden gemist.

In 1929 braken op Curaçao ongeregelde uit, veroorzaakt door de Venezolaan Urbina. Op de dag, dat het bericht in Suriname binnenkwam, vertrokken 2 officieren en 39 man per bauxietschip als hulp naar Curaçao. Ruim 6 weken later keerden zij weer in Suriname terug.

Op 10 mei 1940 was er een compagnie ter sterkte van 215 KNIL militairen in Suriname aanwezig. Alle NSB-ers, Duitsers en andere verdachte lieden werden geïnterneerd; voorts werd direct begonnen met het werven van vrijwilligers.

De reeds uit de tijd van gouverneur Van Sommeldijk bestaande Schutterij werd opgeroepen. Ten noorden van Paramaribo werden langs de Surinamerivier loopgraafstellingen en mitrailleurposten ingericht. Eveneens in Albina aan de Marowijne tegenover Frans Guyana en langs de Corantijn tegenover Brits Guyana. Ook op het vliegveld Zanderij en bij de bauxietmijnen werden militairen gelegerd.

De eerste versterkingen, die aankwamen, waren 50 mariniers uit Curaçao. In september 1941 arriveerden 175 man van de Prinses Irene Brigade uit Engeland per H.M. Kinsbergen. In november 1941 kwam nog 75 man aan. In totaal waren er 6 officieren en 10 onderofficieren bij.

Uit al deze troepen konden in begin 1942 een bataljon infanterie van 3 compagnieën fuseliers en 1 mitrailleurcompagnie worden geformeerd, alsmede een compagnie kustartillerie. Verder was er een verbindingdienst, technische dienst, geneeskundige dienst en een afdeling militaire administratie.

Het uit zijn krachten gegroeide Troepen Commando werd op 2 april 1942 vervangen door een Territoriaal Commando, later onderverdeeld in 2 plaatselijke militaire Commando's, één in Paramaribo en één in het district Marowijne. De organisatie bevatte een gemotoriseerde gemengde brigade, een detachement Territoriale Troepen en een afdeling artillerie; voorts een groot aantal diensten en een Marine-detachement.

Bij de opbouw van deze krijgsmacht had men vooral te kampen met gebrek aan legeringsruimte. Zo lag in 1941 en 1942 de mitrailleurcompagnie in het zg. „Koelie-depot" een aantal loodsen waarin voorheen de Aziatische immigranten bij aankomst in de kolonie werden opgevangen. In november 1942 werd deze compagnie in tweeën gesplitst en elke helft als een mitrailleurcompagnie aan de beide infanteriebataljons toegevoegd.

Na aanvankelijk in scholen en barakken door Paramaribo verspreid te zijn geweest, kon het eerste bataljon in begin 1943 het nieuw gebouwde Prins Bernhard Kamp betrekken. Het tweede bataljon infanterie bestond geheel uit Hindoeestanen en werd in het kampement aan de Tour-

*Het fort Zeelandia, thans in gebruik als
Huis van Bewaring*

tonnelaan gelegerd. Een 5e compagnie van dit bataljon bestond geheel uit Javanen en was in Albina gelegerd.

De afdeling artillerie was in fort Nieuw Amsterdam gelegerd. Uit Amerika werd modern kustgeschut ontvangen. Eveneens uit Amerika werden voor Indië bestemde tanks ontvangen. Door de bezetting van Nederlands Oost-Indië door Japan konden die tanks daar niet meer worden afgeleverd, de bemanning voor deze tanks werd ondergebracht in een compagnie gevechtswagens.

In september 1942 werd een bataljon Stads- en Landwachten opgericht, bestaande uit personen, die niet gemist konden worden uit de burgermaatschappij, maar die 's middags na hun werk oefenden. Dit bataljon was bij de cultuurtuin gelegerd, hierin was een compagnie van 300 personen V.H.K. opgenomen. De diensten waren in een bataljon Gecombineerde Troepen ondergebracht.

In 1944 bedroeg de totale sterkte der troepen 3850 personen. Teneinde het nodige kader op te leiden werd in 1941 een kaderschool opgericht. Deze was gevestigd in het Buiten Gasthuis. Vele leden van de Prinses Irene Brigade kwamen op deze kaderschool; 16 leden van deze Brigade werden officier. In januari 1943 vertrokken 90 officieren, onderofficieren en manschappen hiervan weer naar Engeland, ook de overigen gingen in kleine groepjes terug, maar 50 man bleef als kader in Suriname achter.

Als oorlogsvrijwilliger vertrokken in begin 1945 vier detachementen van tezamen 441 mannen en ongeveer 60 vrouwen naar Australië, teneinde deel te nemen aan de strijd tegen Japan.

Het belang dat de Geallieerden bij het Surinaamse bauxiet hadden alsmede de noodzaak de vijandelijke duikbootactiviteit in de Caraïbische Zee te bestrijden werd in november 1941 aanleiding, op het vliegveld Zanderij een belangrijke

Amerikaanse luchtmacht te stationeren. Het vliegveld werd uitgebreid en van uit Paramaribo werd een weg daarheen aangelegd. Ook het vliegveld Zorg en Hoop werd door Amerikaanse troepen bezet. De manschappen waren hoofdzakelijk Portoricanen, zij werden in februari 1946 teruggenomen.

Na de oorlog werden de troepen in snel tempo ingekrompen. De Stads- en Landwachten werden opgeheven, de Schutterij op 2 maart 1946 gedemobiliseerd. Teneinde niet geheel zonder troepenmacht te zitten heeft men vrijwilligers geworven, die genegen waren gedurende 1 jaar een verband aan te gaan. Dit werd de zogenaamde eerste compagnie; de ingekrompen diensten werden ondergebracht in een subsistentencompagnie.

Inmiddels werden in Nederland oorlogsvrijwilligers geworven voor een 2-jarig verband in Suriname. Het eerste detachement, 145 man onder leiding van de Eerste Luitenant E. P. W. Elstak kwam op 17 juli 1946 in Suriname aan. Het werd door de bevolking niet erg prettig ontvangen, daar men in hun komst een maatregel van de Nederlandse regering tegen de zozeer begeerde autonomie van Suriname vermoedde.

Tot 1951 bestond de Troepenmacht uit twee compagnieën infanterie en een subsistentencompagnie. In dit jaar zou de verdediging van Suriname worden overgenomen door de Koninklijke Marine. Door verzet van de Surinaamse burgerij en de Surinaamse Regering is dit niet doorgegaan. Hierna werd een geheel nieuwe Troepenmacht, deel uitmakende van de Koninklijke Landmacht, in Suriname opgebouwd.

Ten aanzien van de *Koloniale Troepen* nog het volgende: Het Lands Vrijkorps ook wel genoemd het Korps Vrijnegers werd op 6 december 1770 opgericht. Zoals reeds eerder vermeld, moesten alle kleurlingen en vrijgelaten negers van 14 tot 60 jaar er voor de tijd van 3 jaar in dienen, maar door het storten van f 150 konden zij van deze plicht afkomen. Het korps bestond uit één, later uit twee compagnieën; de sterkte was ongeveer 125 tot 150 man. Per dag waarop daadwerkelijk dienst gedaan werd ontvingen de leden 2 schellingen plus de kost. Het kader en de officieren, onder- resp. opperconducteurs genaamd, kwamen uit de militie, van elk waren er 6 aanwezig.

In het begin stelden de prestaties van dit Korps niet veel voor. Gouverneur Nepveu vermeldt in zijn journaal dat diverse patrouilles uitgehongerd en met grote verliezen aan doden, gewonden en vermisten terugkeerden. Maar dat veranderde toen J. F. de Frederici, die van 1790 tot 1802 Gouverneur-Generaal was, in de rang van Luitenant-Kolonel, commandant van dit

korps werd. Hij wist er veel mee te bereiken. In 1803 werden de aanwezige leden over het 5e en 8e bataljon Jagers verdeeld.

Het Korps Jagers werd in 1772 opgericht, waarvoor 300 slaven werden aangekocht. Zij werden uitsluitend betaald wanneer ze dienst deden, voor de overige tijd kregen ze in de omgeving van Paramaribo een stukje grond, waarop ze hun eigen kost konden verbouwen en in hun eigen onderhoud voorzien. Hun uitrusting bestond uit een broek, groene muts en een geweer en een sabel. Later werd de groene muts vervangen door een rode muts omdat er een aantal groene mutsen in handen van weglopers was geraakt. Het kader kwam uit de overige korpsen in de kolonie. Het gold als een onderscheiding bij dit korps te mogen dienen. Het korps had een goede naam en was onmisbaar in de strijd tegen de weglopers.

In 1818 werd dit korps uitdrukkelijk bestemd voor het assisteren bij bospatrouilles, die dienden voor het opsporen van weglopers en kreeg de naam Koloniale Guides. Tevens werd bepaald dat het korps nimmer deel zou uitmaken van de Koninklijke Landmacht. In 1840 werden de laatste 50 slaven ervoor in Afrika aangekocht. De organisatie telde een Luitenant-Kolonel en 4 officieren, een chirurgijn 3e klasse alsmede 176 onderofficieren, en guides. Later werd bepaald dat het korps kon worden aangevuld door het aannemen van vrije arbeiders van de Genie en andere burgers. Zelfs Europese militairen, wier diensttijd bij de Koninklijke Landmacht verstreken was, konden erin opgenomen worden. Tot 1849 deden de guides vaak dienst bij het vervoeren van zieken en het overbrengen van berichten. Nadien slechts uitsluitend als roeiers. In 1862 werd de compagnie guides opgeheven.

Een ander onderdeel van de koloniale troepen was het Korps Invaliden. Dit korps, dat bij Poelephantje een eigen kazerne had, was bestemd voor het opnemen van militairen, die door langdurige dienst lichamelijk ongeschikt voor de dienst waren geworden en die zich in hun diensttijd goed hadden gedragen. Aanvankelijk werden uitsluitend leden van het Korps Guides opgenomen, na 1830 ook Europese militairen. In het korps had ook nog bevordering plaats. Uit bezuiniging werd in 1843 bepaald, dat geen nieuwe militairen erbij geplaatst zouden worden zolang de sterkte groter was dan 5 onderofficieren, 4 korporals en 40 invaliden. Alle invaliden werden in dat jaar geneeskundig onderzocht, teneinde hen die nog weer dienstgeschikt waren, weer in dienst te kunnen nemen bij het 27e bataljon Jagers. In 1853 was de sterkte nog slechts 23 man. In 1869 werd het korps opgeheven.

Over de *Gewapende Burgerij*, voor zover in het voorgaande niet reeds besproken, valt nog het volgende te vermelden. Reeds vóór de tijd van gouverneur Van Sommelsdijck werden de Schutterijen opgericht. Iedere gezonde burger werd erbij ingedeeld. Het doel ervan was het handhaven van orde en rust, bewaking van de naleving der wetten, en het keren van een vijandelijke aanval.

Kapitein P. Versterre schreef in 1675 aan Raadspensionaris van Zeeland Pieter Huybert, dat er behalve 113 militairen van de militie ook 125 weerbare mannen van de Duytsche (=Nederlandse) natie en 57 weerbare mannen van de Joodsche Natie in Suriname waren. Ruim 50 jaar later blijken er 11 compagnieën Schutterij (in het negerengels skotriekie genoemd) te zijn, waarvan 3 in Paramaribo, 2 in het district Comewijne, 2 in het district Perica en Cottica, een in Matapica, een van Thorarica, een van de Parastreek en een van de Joodsche Natie. De compagnieën moesten zelf voor wapens en munitie zorgen.

Elke compagnie had een kapitein, een luitenant, een onderluitenant en een vaandrig alsmede 100 manschappen. De directeurs der Sociëteit besloten in juli 1702 een drillmeester aan te stellen om de schutterij te leren omgaan met de wapenen. Op basis van een tractement van 600 gulden per jaar werd Daniël Muenic op 18 november van dat jaar als zodanig benoemd en beëdigd.

Het viel vaak erg moeilijk geschikte officieren te vinden en het gezag van de officieren was in het algemeen gering. In de districten kregen de officieren bovendien allerlei bestuursfuncties te verrichten bijvoorbeeld belasting en hoofdgeld innen, brandmerken der slaven, e.d.

In 1816 werd de oude Schutterij opgeheven en tegelijk een geheel nieuwe opgericht, in Paramaribo bestaande uit 3 compagnieën blanken, 3 compagnieën vrije kleurlingen en 1 compagnie vrije negers, deze laatste 4 compagnieën met blanke officieren. In de districten bleef de schutterij rustend.

Iedere compagnie had een eigen kleur uniform. In Paramaribo leverde de Schutterij op 4 plaatsen permanente wachtposten. In 1836 werd de sterkte tot 2 compagnieën blanken, 2 compagnieën kleurlingen en 1 compagnie vrije negers ingekrompen. Door de rassenscheiding was er weinig eenheid in de schutterij. In 1913 telde de Schutterij te Paramaribo nog 13 officieren en 364 onderofficieren en manschappen. De inschrijving van de schutterplichtigen vond halfjaarlijks plaats.

In 1916, onder gouverneur W. D. H. baron van Asbeck, werd de Schutterij gereorganiseerd. Er zouden voortaan 1 kapitein en 5 luitenants

zijn. De Commandant der Troepenmacht werd inspecteur der Schutterij. Het muziekkorps werd in 1923 opgeheven, de overige schutterij op 1 januari 1926 „rustend” verklaard, bij oorlog of oorlogsgevaar zouden zij weer „mobiel” worden verklaard. De inschrijvingen gingen gewoon door.

De Schutterijverordening van 1925 werd in 1939 vernieuwd. Bij oorlogsgevaar zou de Schutterij mobiel worden verklaard, de dan op te roepen personen zouden deel gaan uitmaken van de Troepenmacht. De commandant van de Troepenmacht zou tevens commandant van de Schutterij worden. De eerste oefening zou 60 werkdagen duren, bij onvoldoende resultaat tot maximaal 3 maanden te verlengen, maandelijks zou gedurende 2 dagen een herhaling plaatsvinden.

Op 10 mei 1940 werd de Schutterij mobiel verklaard voor vrijwilligers, die op 3 januari 1940 met de eerste oefening waren gestart. In 1942, toen de legeringsmogelijkheden flink waren uitgebreid, werd een groot deel van de mannelijke bevolking als schutterplichtige in dienst geroepen. Na de reeds hiervoor beschreven grote ontwikkeling in de jaren 1942 t/m 1944 werd de Schutterij in 1945 en 1946 gedemobiliseerd en in 1946 opgeheven.

In 1933 werd in Paramaribo een Burgerwacht opgericht. De Statuten der vereniging en het huishoudelijk reglement werden goedgekeurd. De leden dienden bij onlusten bepaalde, door de gouverneur aan te wijzen, objecten te bewaken.

Forten, posten en gebouwen bij de Troepenmacht in gebruik (geweest). Het fort bij Paramaribo, dat Crijnssen in 1667 veroverde en de naam van Zeelandia gaf, werd waarschijnlijk in 1640 door Franse kolonisten gebouwd en diende als bescherming tegen Indiaanse overvallen. Engelsen hebben het in 1650 vergroot. De ligging van het fort, op een in de rivier uitstekende schelpzandrug, was zeer gunstig gekozen voor het doel, namelijk bescherming bieden aan de stad Paramaribo. In 1790 werd er een kazerne naast gebouwd alsmede een aantal officierswoningen. Sinds het einde der 19e eeuw is het fort in gebruik als gevangenis. De kazerne werd in 1947 ontruimd; de officierswoningen zijn nog als zodanig in gebruik.

In 1685 werd aan de samenvloeiing van Cottica en Commewijne een post gebouwd, die in 1688 de naam Sommelsdijck kreeg. Dit fort werd in 1747 weer verlaten.

Eveneens in 1685 werd bij de inmonding van de Pararivier in de Surinamerivier een blokhuis gebouwd. Dit blokhuis werd in 1740 weer verlaten. Deze beide versterkingen dienden ter beveiliging van de kolonie tegen Indianen.

Als gevolg van de Franse invallen werd op advies van ingenieur Draak besloten een fort bij de samenvloeiing van Commewijne en Surinamerivier te bouwen. De bouw van dit fort, Nieuw Amsterdam genoemd, duurde van 1734 tot 1747. De kosten ad f 80.000 's jaars moesten door de kolonisten en voor $\frac{1}{4}$ door de directeurs worden gedragen. Ook de plaats van dit fort, vlak bij de vaargeul door de modderbank is zeer goed gekozen. Aan de linkeroever van de Surinamerivier werd in 1750 het hulpfort Purmerend en aan de rechteroever van de Commewijnerivier in 1756 het hulpfort Leyden opgericht. Zij versterkten de waarde van het fort Nieuw Amsterdam. 1830 bestond de bewapening van dit fort uit 41 kanonnen, 4 houwitsers en 5 mortieren. In 1850 werden daar nog 10 kanonnen van 60 pond aan toegevoegd; in 1870 kwamen er zes bronzen 30 ponders met getrokken loop bij.

In 1907 werden dit fort en de hulpforten verlaten, maar in 1940 weer bezet voor kustbeveiliging, dit keer door een bataljon artillerie. Als bewapening werd er Amerikaans kustgeschut in geplaatst. In 1945 bij demobilisatie van dit artillerie-bataljon (uit de Schutterij) werden de fort en wederom verlaten. Fort Nieuw Amsterdam is nu, evenals van 1907 t/m 1940, in gebruik als gevangenis.

Teneinde de plantages tegen de weggelopen slaven te beveiligen, liet gouverneur J. Nepveu in de jaren 1774 t/m 1778 het reeds beschreven cordon van posten rond het in cultuur gebrachte deel van de kolonie aanleggen. De grote kosten van onderhoud en het grote aantal mensen nodig om deze linie te bemannen, terwijl ook hiervoor de nodige gelden ontbraken, maakten dat de posten langzamerhand werden verlaten. De herziening van de houding van het Gouvernement tegenover de bosnegers in 1856 en de afschaffing van de slavernij in 1863 waren oorzaak dat dit werk overbodig werd, toch waren er in 1831 nog 37 posten in Suriname door militairen bezet.

In 1940 werd begonnen aan de bouw van militaire kampementen in Paramaribo aan de Tourtonnelaan en aan de Gemene Landsweg. Dit eerste kamp werd in 1952 weer verlaten, behalve de onderofficiers- en officierswoningen, die nog altijd als zodanig in gebruik zijn. Het kamp aan de Gemene Landsweg is als Prins Bernhard Kamp nu het hoofdkwartier en legeringsplaats van de Troepenmacht.

Van de Amerikanen bij Zanderij werd bij hun vertrek een kamp overgenomen, dat onder de naam „Bosbivak Zanderij” nu als trainingskamp bij de Troepenmacht in gebruik is.

In Albina een dorpje aan de Marowijnerivier, dat in 1853 werd gesticht, ligt reeds vele jaren

een militair detachement. Herhaalde malen werd het opgeheven maar telkens weer in gebruik genomen, onder meer tegen de bosnegers, tegen overlast van Franse deportés en in de oorlog 1940 tot 1945 tegen Vichy-Frankrijk dat de overzijde der Marowijne bezet hield. Het fraaie militaire kampement aldaar werd in 1940 gebouwd. Tegenwoordig wordt er telkens een peloton infanterie voor 6 weken gedetacheerd.

Voor Nieuw Nickerie dicht bij de grens met Brits Guyana geldt veel van het bovenstaande eveneens. Een detachement werd daar weer gelegerd sedert 1953 in welk jaar er eveneens een nieuw kampement werd gebouwd in verband met de communistische regering in Brits Guyana.

Tenslotte werd in 1959 en 1960, bij de Brownsberg, aan de rand van het toekomstige Brokopondo-stuwmeer, een klein houten kampement gebouwd. Ook daar wordt steeds een peloton infanterie gelegerd.

De West Indische Compagnie heeft tot het jaar van haar opheffing (1791) de maritieme verdediging van de West-Indische Koloniën verzorgd. In de beginjaren werden er vele schepen voor de oorlog uitgerust, zo bijvoorbeeld in de jaren 1623 tot 1636: 806 schepen, waarvan vele met 50 tot 60 kanonnen en bemand met 67010 soldaten en matrozen.

Later klaagden de bewoners der koloniën er steeds over, dat zij ook ter zee onvoldoende werden beschermd. Na 1791 kwam de verdediging ter zee in handen van de Republiek. Na de omwenteling van 1795 werd op 23 januari 1796 een eskader van 8 schepen naar de West gezonden. In mei van dat jaar bereikten 6 schepen Suriname, waar nog 3 oorlogsbodems lagen. Later werden er op Curaçao nog 2 aan het eskader toegevoegd. Deze vloot werd in 1797 teruggevoerd, waardoor Suriname in 1799 een gemakkelijke prooi werd voor de Engelsen. In 1802 werden 5 schepen naar Suriname gezonden, maar deze werden in 1804 zonder slag of stoot door de Engelsen gewonnen.

Op 21 december 1815 vertrokken 4 schepen naar Suriname; aan boord van één bevond zich de gouverneur W. B. van Panhuys, Admiraal en Generaal-Majoor, die na aankomst in Suri-

name de kolonie van de Engelsen overnam.

Sindsdien was er steeds tenminste een schip van de Koninklijke Marine in Suriname aanwezig tot in 1899 het laatste stationsschip vertrok. Tot 1850 waren het steeds zeilschepen, behalve 3 bezoeken van het raderstoomschip Curaçao in 1827, '28 en '29, daarna steeds stoomschepen. Teneinde het weglopen der slaven tegen te gaan, moesten de schepen voor Suriname steeds weinig diepgang hebben en derhalve niet te groot zijn, daar zij ver stroomopwaarts op de rivieren moesten kunnen opereren.

Bij het naderen van de opheffing der slavernij op 1 juli 1863, werd de zeemacht tijdelijk met 5 schepen versterkt. Behalve een expeditie van de landingsdivisies van twee der schepen naar de plantage Rac a Rac aan de Surinamerivier, waar weggelopen slaven vijandelijkheden pleegden, behoefden deze schepen niet op te treden.

Na 1899 werd Suriname zo nu en dan bezocht door een Nederlands Oorlogsschip, dat voor kortere of langere tijd op Curaçao verblijf hield.

In 1949 werd op de Surinamerivier tot het lichtschip en op de Corantijn en de Marowijne door de Koninklijke Landmacht gepatrouilleerd. De eerste mariniers kwamen in 1940 uit Curaçao in Suriname aan. In 1942 werd de bewaking van de zeegaten door het bij het Territoriaal Commando ingedeelde Marine Detachement overgenomen.

De Kapitein-Luitenant te Zee, die in 1942 als Commandant van dit Detachement aankwam, had hiervoor 1 politievaartuig en 2 boten van de Koninklijke Landmacht, allen bemand met mariniers, ter beschikking. Later kreeg hij de beschikking over 4 nieuwe boten en wat personeel van de Marinebasis Soerabaja terwijl 20 vrijwilligers in opleiding genomen werden. Ook convoieerden deze scheepjes van het Marine Detachement Geallieerde schepen onder de kust; ook werden talrijke schipbreukelingen van getorpedeerde schepen uit zee gered.

In 1951 zou de Koninklijke Marine de gehele verdediging van Suriname overnemen. Een groot mariniers detachement was hiervoor reeds in Suriname aanwezig. Zoals bekend ging dit toen niet door, waarna al het Marine-personeel werd teruggenomen en de toestand zoals die van 1899 tot 1940 geduurd had, werd hersteld.

Mededeling betreffende het Gedenkboek K.N.I.L.

In verband met het grote aantal inschrijvingen voor dit boek, is de verschijning daarvan, omstreeks Kerstmis van dit jaar verzekerd. Allen die één of meer exemplaren hebben besteld wordt beleefd verzocht, de kosten daarvan nog in de loop van dit jaar te willen overmaken op girorekening nr 11 18 26 t.n.v. Penningmeester H. B. „Madjoë”, Hoogstraat 97C te Rotterdam.

Het boekwerk zal daarna, zodra het verzendklaar is, franco per post worden toegezonden.

Eventuele adresveranderingen die zich vóór dit tijdstip mochten voordoen, gelieve men tijdig te willen opgeven aan de secretaris van het redactiecomité, de heer M. G. J. Hendriks, Boddaertstraat 40, Den Haag.